FAULTS AND MISCOUNTS IN THE PUBLIC ADMINISTRATION OF THE FUEL-ENERGETIC COMPLEX UNITS

Darnopykh G.U.

The article is covering the reasons of the strategic and tactic miscounts in the public economic policy of the fuel-energetic complex as a favor conditions for illegal and criminal market development in this industry. A perfection of the forms and methods of the public administration of the national energetic safety is investigated.

Key words: fuel-energetic complex, administration of the national energetic sphere of the economy, forms and methods of the public regulation.

УДК : 33. 7: 330. 341. 1

ЗАКОНОМІРНОСТІ ПРОЦЕСІВ ІННОВАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

О. М. Гавриш*, кандидат економічних наук, доцент*
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Подане авторське бачення щодо існуючих концепцій інноваційного розвитку підприємств в умовах ринкових відносин. Узагальнено чинники, що зумовлюють циклічність розвитку процесу інноваційних трансформацій підприємства.

Ключові слова: *інновація, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, інноваційний потенціал, інноваційна стратегія.*

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток суспільства являє собою єдиний безперервний потік історичних подій, закономірності протікання яких обумовлюються перебігом трансформації продуктивних сил, спадкоємністю та послідовністю зміни виробничих відносин. Рушійною силою соціально-економічного розвитку є безупинне розширення духовних і матеріальних потреб та вимог людини. Результати суспільного розвитку зрештою позначаються на зростанні добробуту, ступені особистої свободи, міри самореалізації особистих прагнень кожного члена суспільства.

Головним джерелом виникнення кількісних, структурних, якісних трансформацій підприємства, які у сукупності визначають процес його соціально-економічного розвитку, є інноваційна діяльність. Інноваційний розвиток підприємства — це безперервний процес створення, свідомого по-

© Гавриш О. М., 2011

шуку та відбору, впровадження низки нововведень, які здатні призвести до якісного підвищення ефективності господарської діяльності підприємства

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні дослідження закономірностей інноваційного розвитку здійснювалися в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних учених таких, як І. Ансоф, Й. Шумпетер, А. Чандлер, В. Геєць, М. Туган-Барановський, Л. Канторович, С. Ілляшенко, В. Дикань, Л. Українська та ін. Проте деякі аспекти щодо сутності інновацій і закономірностей протікання інноваційних процесів не дістали повного висвітлення

На думку С. Ілляшенка [3, с. 18], саме інноваційна діяльність, сутність якої полягає у створенні, впровадженні та поширенні інновацій, позначається на всіх аспектах розвитку людського суспільства, змінює навіть середовище життя і діяльності людини, способи забезпечення її існування та розвитку.

Формулювання цілей. Метою статті є аналіз існуючих концепцій інноваційного розвитку підприємств в умовах ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу. Провідна роль інновацій у процесі соціально-економічного розвитку підприємства, величезне різноманіття джерел, напрямів і чинників інноваційної діяльності зумовили виникнення численних поглядів та думок щодо економічної сутності інновацій, а також закономірностей протікання інноваційних процесів. З цієї точки зору можна виділити чотири основні концептуальні підходи до вирішення цього наукового питання: науково-технічний, ринковий, підприємницький та інтелектуальний.

Прихильники науково-технічної концепції інноваційного розвитку схильні вважати інноваційну діяльність одним з важливих етапів більш складного циклу «наука-техніка-виробництво» (*рисунок*).

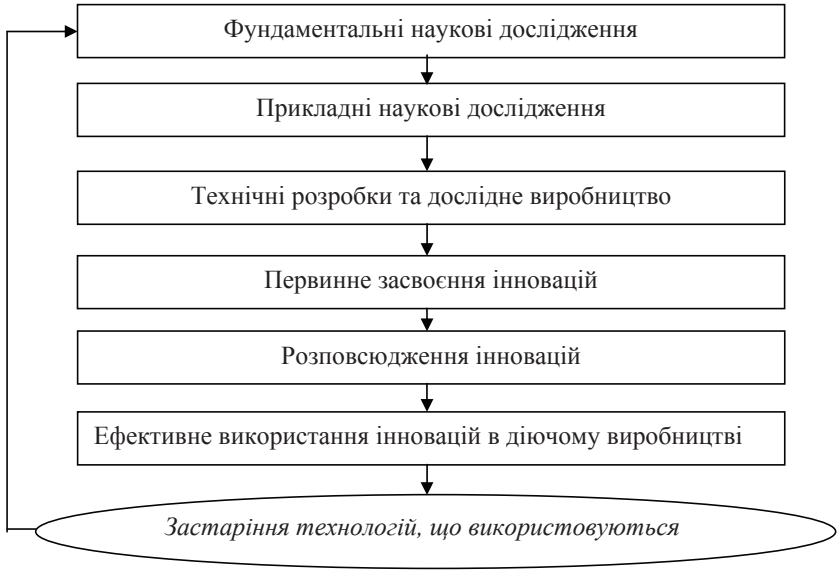

Послідовність здійснення процесу «наука-техніка-виробництво»

Так, С. Ільєнкова пропонує розглядати інновацію як певний вид трансформації потенційного науково-технічного прогресу (НТП) в реальний, який утілюється в нових продуктах і технологіях [4, с. 6]. І. Рибаков уважає інноваційний процес перетворенням наукового знання в інновацію, тобто послідовним ланцюгом подій, у перебігу яких інновація визріває від ідей до конкретного продукту, технології або послуги та поширюється при практичному використанні [9]. На нашу думку, дослідження проблем науково-технічного походження інновацій характеризує насамперед джерела (передумови та можливості) виникнення інновацій та не дає змоги повною мірою пояснити питання відбору, прийняття рішень щодо ухвали впровадження, поширення і тиражування нововведень та ін.

Ринкова (конкурентна) концепція базується на пріоритетності ролі інновацій у забезпеченні реалізації ринкових можливостей підприємства та досягненні конкурентних переваг.

Головною метою впровадження інновацій, стверджує С. Ілляшенко, є реалізація певних ринкових можливостей, тобто напрямів діяльності підприємства, що відкриваються залежно від зовнішніх умов та специфіки його господарської діяльності [3, с. 56].

В умовах сучасних ринкових відносин вплив конкурентних чинників на інноваційні процеси поширюється та неухильно поширюватиметься надалі. Проте треба зазначити, що ринкова концепція переважною мірою відбиває бажані результати інноваційної діяльності, досягнення яких обмежується техніко-технологічними можливостями (динамікою НТП). Крім того, ухвалення рішення щодо вибору інновацій для реалізації ринкових можливостей майже неможливо відділити від носія цих інтересів (новатора, який не є фахівцем-науковцем) та його суб'єктивних уявлень щодо корисності нововведень.

Підприємницька концепція інноваційного розвитку базується на поглядах Й. Шумпетера [10], який вважав інновацію певною новою науково-організаційною комбінацією існуючих і новітніх виробничих чинників, що мотивується підприємницьким духом. Так, М. Круглов підкреслює неабияке значення підприємницьких мотивів для динаміки інноваційних процесів [6, с. 312–313]. Слід відзначити, що такий підхід переважною мірою базується на визнанні пріоритетності тільки однієї (підприємницької) з груп мотивів, які визначають динаміку інноваційного розвитку, в той час як мотиви інших учасників цього процесу залишаються поза увагою дослідників.

Суспільна концепція інновацій визначається орієнтацією на оцінювання інтегральних результатів упровадження нововведень (з точки зору суспільства, держави, підприємця або інших зацікавлених у діяльності підприємства соціальних груп). Так, Ю. Соболев, Э. Дикань та ін. зазначають, що поняття інновації може бути застосовано стосовно будь-яких нововведень у виробничій, комерційній, фінансовій, науково-дослідній, маркетинговій, управлінській та інших сферах, до будь-яких змін і вдосконалень, які забезпечують суспільний

прогрес, економію витрат або додатковий дохід [10, с. 311–312]. За змістом інновація вважається прямо протилежною консерватизму, який прагне зберегти поточний стан; інновація завжди спрямована на зміни, модернізацію та поліпшення у будь-якій сфері діяльності. Вітчизняні вчені наполягають на тому, що короткострокові вимоги ринку необхідно обов'язково доповнити створенням довгострокових механізмів, котрі дозволяють розвивати процеси накопичення капіталу, стимулювати розширене відтворення, що чимало визначає темпи економічного зростання країни.

Новітнім напрямом наукових досліджень, які базуються на суспільному підході до визначення природи інновацій, є концепція «економіки знання». Знання в сучасному суспільстві, на думку В. Гейця, є прямим результатом інноваційної діяльності, що на цей час має вийти на передній план у повсякденному житті [1, с. 6–7]. Економіка знань, вважає В. Геєць, — це економіка, де як спеціалізовані, так і повсякденні знання однаково важливі джерела зростання. При застосуванні таких знань поряд із природними ресурсами, капіталом і працею домінуючим чинником стають процеси їхнього накопичення і використання, у результаті чого постійно зростає конкурентоспроможність економіки. Неабияке значення для впровадження інновацій має форма знання, на якій повинно базуватися нововведення. Знання може виступати в експліцитній (легко передається в комунікаціях, може бути без значних утрат змісту формалізовано) та імпліцитній (базується переважно на досвіді і особистісних цінностях, важко піддається формалізації) формах. Наявність імпліцитного знання становить ту фундаментальну особливість людського капіталу, що зумовлює неможливість його повного привласнення підприємцем, корпорацією або державою, а також труднощі копіювання чи відтворення в будь-яких інших умовах.

На відміну від руху товарів рух знань відбувається не просто як акт передавання якихось матеріальних носіїв, а як перекладення їх у розум іншого індивіда.

Переваги суспільного підходу до вивчення закономірностей інноваційного розвитку полягають насамперед у комплексному характері дослідження інновацій, що прагне охопити всі чинники інноваційного процесу (хоча таке прагнення у деяких випадках призводить до ускладнення або навіть неможливості формалізації багатьох аспектів цього процесу).

Досить часто дослідники пропонують також концепції, які базуються на поєднанні різних підходів до дослідження закономірностей інноваційного розвитку. Наприклад, у деяких літературних джерелах [2; 5; 9] пропонується використовувати процесний («процес-результат») підхід до визначення природи інновацій. При цьому зазначається, що нововведення розвивається в часі і має чітко виражені стадії, інновації загалом притаманні як динамічний, так і статичний аспекти.

Отже, можна констатувати, що інноваційний розвиток підприємства являє собою безперервний процес створення, свідомого пошуку, відбору та впро-

вадження низки нововведень (інновацій) у сферах технології, економіки або організації виробництва і реалізації продукції, що ґрунтуються на використанні новітніх досягнень науково-технічного прогресу й здатні призвести до якісного підвищення ефективності господарської діяльності підприємства, поліпшення ринкових позицій або збільшення суспільного ефекту. Специфічний зміст інновації на підприємстві становить забезпечення (сприяння здійсненню) якісних змін його діяльності.

Неоднозначна природа походження та різноманіття нововведень, які становлять основу інноваційної діяльності, зумовлює формування складної класифікаційної системи інновацій. Типізація інновацій за різними ознаками дає змогу конструювати економічні механізми та організаційні форми управління залежно від типу інновацій, визначити становище, форми реалізації та просування на ринку, які також будуть неоднакові для різних типів інновацій.

Вивчення економічної природи та складу чинників інноваційного розвитку дозволяє дійти висновку про те, що характерна особливість цього процесу полягає насамперед у наявності чітко виражених циклічних закономірностей здійснення процесів виникнення, відбору, сприйняття, впровадження та всілякого поширення інновацій.

Таким чином, рушійною силою інноваційних трансформацій підприємства в сучасних ринкових умовах виступає науково-технічний прогрес. Він розвивається у двох основних формах: еволюційній (поступовий та безперервний процес удосконалення традиційних технічних засобів і технологій, накопичення цих удосконалень) та у революційній (виникнення революційної ситуації досягнення якісно нової, більш високої продуктивності суспільного труда та здійснення якісних змін у матеріально-технічній базі виробництва). Еволюційна форма НТП, як правило, є джерелом виникнення експліцитного знання. Революційна форма НТП призводить до розширення імпліцитного знання.

Іншим первинним чинником інноваційних змін виступають вихідні виробничі можливості підприємства, втіленням яких є його виробничо-технологічна основа. Упровадження інновацій є досить коштовним та ризикованим процесом, тому ухвалення рішень щодо обрання інновацій прямо залежить від складного відповідного мотиваційного комплексу власників інвестиційного капіталу, які приймають на себе більшість ризиків. Мотиваційний комплекс поділяється на два основні елементи: комплекс мотивів портфельних інвесторів (зовнішнє кредитування інноваційного процесу) та комплекс мотивів підприємців (внутрішнє самофінансування розвитку). Неабияке значення для інтенсифікації інноваційних процесів має також здатність підприємця забезпечити сприятливість внутрішнього середовища підприємства до сприйняття нововведень, а також «захопити» власним прикладом інших, менш кваліфікованих підприємців, підштовхнути їх до поширення певних інновацій («кластерізація новаторів»).

Висновки. Головними чинниками, які обумовлюють динаміку інноваційних процесів (генерацію, відбір та впровадження інновацій) на підприємстві насамперед є такі:

1) науково-технічний прогрес, що втілюється у формуванні та розвитку виробничо-технологічної основи підприємства;

2) ринкові можливості підвищення конкурентоспроможності, використання яких надає суб'єктам господарювання доступ до конкурентних переваг над іншими учасниками ринку.

Додаткових досліджень вимагають теоретичне обґрунтування і розроблення рекомендацій щодо погодження стратегічних рішень з вибору напрямків інноваційного розвитку та урахування впливу конкурентної структури ринку і властивостей виробничо-технологічної основи підприємства при плануванні його інноваційного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Геєць В. М. Характер перехідних процесів до економіки знань / В. М. Геєць // Екон. України. — 2004. — № 4. — С. 4–14
2. Економіка та організація інноваційної діяльності / за ред. А. М. Стельмащука. — Тернопіль : Екон. думка, 2001. — 575 с.
3. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи / С. М. Ілляшенко. — Суми : ВТД «Університ. книга», 2003 — 278 с.
4. Ільєнкова С. Д. Інноваційний менеджмент / С. Д. Ільєнкова. — М. : Юніті, 1997. – 276 с.
5. Косолапов О. В. Инновационный потенциал в оценке конкурентоспособности предприятий / О. В. Косолапов, О. А. Гиренко-Коцуба // Урал.-Сиб. науч.-практ. конф. — 2003. — № 1. — С. 5.
6. Круглов М. Л. Стратегическое управление компанией : учебник для ВУЗов / М. Л. Круглов. — М. : Рус. деловая лит., 1998. — 768 с.
7. Піддубна Л. І. Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізм регулювання та управління : монографія / Л. І. Піддубна. — Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007. — 367 с.
8. Пуцентейло П. Сутність та аспекти конкурентоспроможності на різних рівнях управління економікою / П. Пуцентейло // Вісн. Терноп. нац. економ. ун-ту. — 2009. — № 4. — С. 32–43.
9. Рибаков И. Н. Инновации и бізнес / И. Н. Рибаков. – М. : Экономика, 1992. — 105 с.
10. Соболев Ю. В. Стратегия предприятия и стратегический менеджмент : учеб. пособие / Ю. В. Соболев, В. Л. Дикань, А. Г. Дейнека, Л. А. Позднякова — Х. : ООО «Олант», 2002. — 416 с.
11. Фатхутдинов Р. А. Конкурентноспособность: экономика, стратегия, управление : учеб. пособие / Р. А. Фатхутдинов. — М. : ИНФРА — М, 2000. — 228 с.
12. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития / Й. А Шумпетер. — М. : Прогресс, 1987. — 232 с.

ЗАКОНОМЕРНОСТИ ПРОЦЕССОВ ИННОВАЦИОННЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ ПРЕДПРИЯТИЯ

Гавриш О. Н.

Представлено авторское видение существующих концепций инновационного развития предприятий в условиях рыночных отношений. Обобщены факторы, обусловливающие цикличность развития процесса инновационных трансформаций предприятий.

Ключевые слова: инновация, инновационная деятельность, инновационное развитие, инновационный потенциал, инновационная стратегия.

REGULARITIES OF THE PROCESSES OF INNOVATIVE TRANSFORMATIONS OF ENTERPRISES

Gavrish O. M.

The work presents the author's vision of the existing concepts of innovative development of the enterprises in conditions of market relations, summarizes the factors, which determine the cyclical development of the process of innovative transformation of enterprises.

Key words: innovation, innovative activity, innovative development, innovation potential, innovation strategy.

УДК 330. 1: 330. 341. 1

НАЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА

К. С. Смірнова, *аспірант*
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

Розкрито сутність та головні структурні елементи національної системи інноваційного підприємництва. Доведено системоутворюючу роль інноваційного підприємництва як складової національних інноваційних систем.

Ключові слова: *інноваційне підприємництво, національна система інноваційного підприємництва, національна інноваційна система, ринок інновацій.*

© Смірнова К. С., 2011